

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
коју је АНДРИЈАНА БРОЋИЋ предала под насловом
„КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈА САМОВРЕДНОВАЊА
У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ“**

I – ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовао Комисију:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 30.05.2018. године донело је Одлуку (бр. 1549/1) о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је Андријана Броћић предала под насловом „Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“.

2. Састав Комисије:

- 1) др Катарина Расулић, ванредни професор, ужа научна област Англистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за англистику, датум избора у звање: 20.06.2017.
- 2) др Душка Кликовац, редовни професор, ужа научна област Српски језик, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за српски језик, датум избора у звање: 17.10.2012.
- 3) др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор, ужа научна област Енглески језик и лингвистика, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, Одсек за филологију: Енглески језик и књижевност, датум избора у звање: 05.07.2016.

II – ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме
Андријана, Младен, Броћић
2. Датум рођења, општина, република
23.06.1979, Београд (Савски венац), Србија

III – БИОГРАФИЈА И БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Андријана Броћић рођена је 23.06.1979. године у Београду. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Групи за енглески језик и књижевност, 2006. године, са просечном оценом 9,50, и стекла стручни назив професор енглеског језика и књижевности (VII-1 стручне спреме стечен по ранијим прописима, изједначен са мастером у погледу права).

Школске 2010/2011. године уписала је докторске академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, модул: Језик, и у предвиђеном року положила је све испите и одбранила предвиђене студијске истраживачке радове у оквиру одабраног студијског програма, са просечном оценом 9,75.

Од октобра 2008. године запослена је на Филолошком факултету у Београду у звању лектора за Савремени енглески језик (бирана у звање 2008, 2011, 2014. и 2017. године). На Катедри за англистику Филолошког факултета у Београду изводи лекторску наставу (интегрисане вештине и академско писање) у оквиру предмета Савремени енглески језик на трећој години основних академских студија англистике (двосеместрални предмет Савремени енглески језик III од 2008. до 2011. године, односно једносеместрални предмети Савремени енглески језик Г5 и Г6 по реформисаном студијском програму *Језик, књижевност, култура* од 2011. године). Активно је учествовала у процесу реформисања наставног програма за наведене предмете. Поред тога, у летњем семестру 2014. године држала је наставу, а од јуна 2010. стални је члан испитне комисије и за Савремени енглески језик као изборни предмет за студенте осталих група. Била је члан комисија за израду пријемног испита из енглеског језика на Филолошком факултету у Београду 2010, 2012, 2013. и 2016. године. Пре запослења на Филолошком факултету у Београду радила је као професор енглеског језика на Институту за стране језике у Београду од априла 2006. до октобра 2008. године.

У главне области научних интересовања Андријане Броћић спадају когнитивна лингвистика и контрастивна лингвистика. Зимски семестар школске 2013/2014. године провела је на студијском усавшавању на Одсеку за лингвистику Универзитета Калифорније у Берклију (под менторством проф. Ив Свитсер), где је, између осталог, похађала и курсеве из области когнитивне лингвистике и теорије појмовне метафоре. Током 2015. године учествовала је на два међународна научна семинара посвећена проучавању когнитивних, дискурских и комуникативних аспеката појмовних метафора (летња школа *Methods for Metaphor Identification and Analysis* у организацији института *The Metaphor Lab* при Универзитету у Амстердаму /јун 2015/; радионица *Metaphor Workshop* коју је проф. Херард Стен са Универзитета у Амстердаму држао на Филолошком факултету Универзитета у Београду /октобар 2015/).

Објављени радови

Броћић, А. (2012). О концептуализацији појмова ПОНОС, ГОРДОСТ, ОХОЛОСТ и НАДМЕНОСТ у српском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XV/2*, 119–140.

Bročić, A. (2014). On the role of verticality and size in the conceptualization of self-reflective emotions, In: Z. Paunović, M. Daničić, B. Gledić & J. Matic (eds.), *ELLSEE Proceedings*, Belgrade: Faculty of Philology, 91–103.

Броћић, А. (2016). Асоцијативни метод у испитивању концептуализације *поноса*. *Српски језик XXI/1*, 415–435.

Објављен превод научног текста / поглавље у књизи

Броћић, А. [прев.] (2014). О појмовној метафори / Џорџ Лејкоф и Марк Џонсон. У: *Језик и сазнање. Хрестоматија из когнитивне лингвистике*, ур. Катарина Расулић и Душка Кликовац, Београд: Филолошки факултет, 2014, 273–305 [Превод поглавља

“Primary metaphor and subjective experience” и “The anatomy of complex metaphor” из изворника Lakoff, G, and M. Johnson: *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*, New York: Basic Books, 1999].

Објављен приказ

Bročić, A. (2016). Review of the book *Konstrukcije teme (Topics in Construction Grammar)*, by Jelena Vujić, Belgrade: Faculty of Philology, 2016. *Philologia* 13/14, 127–129.

Радови у штампани

Bogetić, K., Bročić A., Rasulić K. (in press): MIPVU goes Serbian: Some reflections on the method from a South Slavic language perspective. In: *MIPVU in Multiple Languages*, eds. Nacey, S., L. Dorst, T. Krennmayr & G. Reijnierse, Amsterdam: John Benjamins.

Bročić, A. (u štampi): The conceptualization of PRIDE and SHAME in English and Serbian via the temperature domain. U: *Primenjena lingvistika u čast Vesni Berić-Đukić – raznovrsni aspekti proučavanja govorne i pisane reči*, zbornik radova, ur. Zorka Kašić, Novi Sad/Beograd: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

IV – НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“

V – ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Андријане Броћић под насловом „Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“ обухвата 521 нумерисану страну стандардног формата; структурирана је у десет поглавља, на следећи начин:

1. Увод (стр. 1–13)

1.1. Предмет истраживања; 1.2. Теоријска подлога и значај испитивања емоција самовредновања; 1.3. Циљеви и хипотезе истраживања; 1.4. Грађа за истраживање; 1.5. Организација излагања;

2. Теоријски оквир (стр. 14–50)

2.1. Когнитивнолингвистички приступ проучавању емоција; 2.2. Прототипска организација категорије емоција и статус емоција самовредновања; 2.3. Концептуализација и језичка реализација емоција; 2.4. Метафоричка и метонимијска концептуализација емоција (2.4.1. Појмовна метафора и метонимија; 2.4.2. Утемељеност метафора у телесном искуству; 2.4.3. Универзалност и варијабилност појмовних метафора; 2.4.4. Метафоре везане за емоције); 2.5. Концептуализација емоција и когнитивни модели; 2.6. Међукултурне разлике у концептуализацији емоција;

3. Методолошки оквир (стр. 51–73)

3.1. Корпусни приступ: квалитативни и квантитативни аспекти анализе; 3.2. Идентификација метафоричких израза и подлежаћих појмовних пресликавања (3.2.1. Идентификација метафоричких израза; 3.2.2. Идентификација подлежаћих појмовних пресликавања); 3.3. Ток анализе;

4. **Концептуализација емоција позитивног самовредновања у енглеском и српском језику: појмовни домен ПОНОСА** (стр. 74–308)
- 4.1. Лексеме *pride* и *понос*; 4.2. Појмовне метафоре које структурирају домен ПОНОСА (4.2.1. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 4.2.2. Изворни домен БИЋА; 4.2.3. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 4.2.4. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме *pride* одн. *понос*); 4.3. Когнитивни модели у основи домена ПОНОСА (4.3.1. Непосредна емоционална реакција и постојани емоционални став; 4.3.2. Самопоштовање; 4.3.3. Инсистирање на сопственој вредности; 4.3.4. „Прекомерни понос“: осећај супериорности у односу на друге); 4.4. Метафоричка концептуализација САМОПОШТОВАЊА (4.4.1. Лексеме *dignity, self-esteem, self-respect; (honour) / достојанство, самопоштовање; (част)*); 4.4.2. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 4.4.3. Изворни домен БИЋА; 4.4.4. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 4.4.5. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме које означавају САМОПОШТОВАЊЕ; 4.4.6. Разрада когнитивног модела САМОПОШТОВАЊА); 4.5. Метафоричка концептуализација ПРЕКОМЕРНОГ ПОНОСА (4.5.1. Лексеме *arrogance, ego, vanity / сујета, гордост, ароганција, охолост, надменост, ego*; 4.5.2. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 4.5.3. Изворни домен БИЋА; 4.5.4. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 4.5.5. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме које означавају ПРЕКОМЕРНИ ПОНОС; 4.5.6. Разрада когнитивног модела ПРЕКОМЕРНОГ ПОНОСА);
5. **Концептуализација емоција негативног самовредновања у енглеском и српском језику: појмовни домен СТИДА** (стр. 309–407)
- 5.1. Лексеме *shame, embarrassment / стид, срам, срамота*; 5.2. Појмовне метафоре које структурирају домен СТИДА (5.2.1. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 5.2.2. Изворни домен БИЋА; 5.2.3. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 5.2.4. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме *shame/embarrassment* одн. *стид/срам/срамота*); 5.3. Когнитивни модели у основи домена СТИДА (5.3.1. Унутрашње емоционално стање; 5.3.2. Губитак угледа и стање осрамоћености); 5.4. Метафоричка концептуализација осећања КРИВИЦЕ (5.4.1. Лексеме *guilt* и *кривица*; 5.4.2. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 5.4.3. Изворни домен БИЋА; 5.4.4. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 5.4.5. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме *guilt* одн. *кривица*; 5.4.6. Разрада когнитивног модела КРИВИЦЕ);
6. **Сличности и разлике у метафоричкој концептуализацији емоција позитивног и негативног самовредновања** (стр. 408–431)
- 6.1. Изворни домен ПРЕДМЕТА; 6.2. Изворни домен БИЋА; 6.3. Изворни домен МАТЕРИЈЕ; 6.4. Додатни аспекти метафоричке концептуализације осветљени кроз призму предлошких синтагми у којима се јављају лексеме које означавају ЕМОЦИЈЕ САМОВРЕДНОВАЊА;
7. **Додатни аспекти метонимијске концептуализације емоција самовредновања у енглеском и српском језику** (стр. 432–447)
- 7.1. Метонимије везане за емоције позитивног самовредновања; 7.2. Метонимије везане за емоције негативног самовредновања; 7.3. Закључак;
8. **Међујезичке и међукултурне сличности и разлике у концептуализацији емоција самовредновања у енглеском и српском језику** (стр. 448–471)
- 8.1. Емоције позитивног самовредновања; 8.2. Емоције негативног самовредновања;

9. Специфичности метафоричке концептуализације емоција самовредновања у енглеском и српском језику у односу на концептуализацију основних емоција (стр. 472–486)

9.1. СРЕЋА и емоције самовредновања; 9.2. ТУГА и емоције самовредновања; 9.3. СТРАХ и емоције самовредновања; 9.4. ЉУТЊА и емоције самовредновања;

10. Закључна разматрања (стр. 487–504)

После закључног поглавља следи **Литература** (стр. 505–520), која обухвата 182 библиографске јединице и библиографске податке о изворима грађе (речници и електронски корпуси енглеског одн. српског језика).

Нумерисаним странама претходе насловна страна на српском, енглеском и руском језику, подаци о Комисији, изјаве захвалности, резиме и кључне речи на српском и енглеском језику, и садржај, а после списка литературе приложена је биографија ауторке (стр. 521), те потписана изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

Дисертација садржи 36 табела и 13 слика.

VI– ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У овој дисертацији испитује се појмовно-језичка организација домена емоција самовредновања, одн. емоција које се односе на доживљај себе самог и процену сопствене вредности, у енглеском и српском језику. Питање структуре, садржаја и организације емоционалних појмова у различитим језицима значајан је и актуелан предмет проучавања у савременој лингвистици (о чему сведоче бројне студије и зборници радова у протекле две деценије). Ова дисертација доноси вредну новину на том пољу јер се усредсређује на емоције самовредновања, које су у литератури махом остајале у сенци проучавања основних емоција, а које су овде први пут систематски испитане из међујезичке перспективе. Истраживање је спроведено на теоријској подлози когнитивне лингвистике и у методолошким оквирима анализе корпуса, која је као кључне речи претраге обухватила лексеме *pride, dignity, self-esteem, self-respect, arrogance, ego, vanity, shame, embarrassment, guilt* у енглеском, одн. *понос, достојанство, самопоштовање, гордост, охолост, надменост, ароганција, сујета, его, стид, срам, срамота, кривица* у српском језику.

У уводном поглављу ауторка најпре ближе одређује предмет истраживања, образлаже његов значај на појмовно-језичком и културолошком плану и упућује на теоријско-методолошке координате у чијим је оквирима истраживање спроведено (когнитивнолингвистички теоријски приступ, корпусна методологија и међујезичка перспектива), уз јасно позиционирање у односу на постојећу тематски повезану литературу. Полазећи од когнитивнолингвистички утемељених хипотеза да категорија емоција самовредновања у оба посматрана језика има прототипску структуру, да је концептуализација емоција самовредновања метафорички и метонимијски структурирана, те да ће два посматрана језика испољити висок степен сличности у погледу општих појмовних пресликавања, док ће се разлике испољити на нижем нивоу општости и у конкретним језичким реализацијама, ауторка поставља следеће циљеве истраживања (у оквиру општег циља да се систематски испитају и упореде начини на које се емоционално искуство везано за процену сопствене вредности опојмљује у енглеском и српском језику): утврдити појмовне метафоре и метонимије које структурирају емоције самовредновања у

енглеском одн. српском језику; испитати сличности и разлике које енглески и српски језик испољавају у погледу концептуализације емоција самовредновања (на појмовном, језичком и културолошком плану); испитати учесталост јављања реализација утврђених појмовних метафора у корпусима енглеског и српског језика, и установити сличности и разлике које испитивани језици испољавају у том погледу; испитати специфичности концептуализације емоција позитивног самовредновања у односу на концептуализацију емоција негативног самовредновања у посматраним језицима; испитати специфичности метафоричке концептуализације емоција самовредновања у посматраним језицима у односу на метафоричку концептуализацију основних емоција (срећа, туга, љутња и страх) посведочену у литератури. На теоријско-методолошком плану, спроведено истраживање усмерено је ка провери и допуни когнитивнолингвистичког приступа проучавању емоција у различитим језицима и културама. Анализа је извршена на обимној језичкој грађи, која обухвата 6241 пример из енглеског и 6930 примера из српског језика, што пружа валидну основу за уопштавање налаза (грађа је примарно ексцерпирана из референтних електронских корпуса енглеског одн. српског језика (*Британски национални корпус /BNC/*, одн. *Корпус савременог српског језика 2013 /СрпКор2013/*), а допуњена је релевантним примерима забележеним у општим и фразеолошким речницима и на интернету, као и појединим илустративним примерима ванјезичких манифестација метафоричке концептуализације емоција самовредновања). У последњем одељку уводног поглавља представљена је структура даљег излагања, која, као што се из садржаја предложеног у претходној рубрици може видети, темељито осветљава различите аспекте концептуализације емоција самовредновања у енглеском и српском језику у складу са постављеним циљевима.

У другом и трећем поглављу успоставља се теоријски одн. методолошки оквир истраживања. Теоријски део садржи синтетички преглед когнитивнолингвистичког приступа проучавању емоција, поткрепљен јасним увидима у налазе претходних истраживача у вези с концептуализацијом емоција у енглеском одн. српском, али и другим језицима, као и у налазе тематски повезаних психолошких проучавања емоција. Излагање се усредсређује на прототипску организацију категорије емоција (у којој емоције самовредновања имају нецентрални статус), појмовне метафоре релевантне за концептуализацију емоција уопште (нпр. ЕМОЦИЈА ЈЕ ЖИВ ОРГАНИЗАМ) и емоција самовредновања посебно (нпр. ОСЕЋАТИ СТИД ЈЕ БИТИ БЕЗ ОДЕЋЕ), утеловљеност и метонимијску мотивисаност метафоричке концептуализације емоција, универзалност и варијабилност метафора везаних за емоције, те когнитивне моделе који структурирају емоционалне појмове. Наведена теоријска разматрања затим су повезана са културолошким проучавањима емоција из перспективе дистинкције између индивидуалистичких и колективистичких култура (у оквиру које, према утицајном Хофстедеовом моделу, англофону културу карактерише висок степен индивидуализма, док је српска/словенска култура ближа полу колективизма). Дат је преглед тако оријентисаних истраживања емоција самовредновања (поноса одн. стида) у различитим културама, чији налази показују да управо емоције које се тичу доживљаја личне вредности испољавају значајне међукултурне варијације условљене критеријумима индивидуализма/колективизма, и на основу њих су формулисане додатне хипотезе везане за очекиване тенденције заступљености метафора које се тичу друштвеног вредновања, прикривања или контроле испитиваних емоција у енглеском одн. српском језику.

У методолошком делу осветљава се проблематика проучавања језичких манифестација појмовних метафора и метонимија у стварној употреби и објашњава се поступак примењен у овом истраживању. Најпре се разматра значај корпусног приступа у односу на интроспективне методе и образлаже се одређење за анализу корпуса опште намене са фокусом претраге на именичким лексемама које означавају предметне циљне домене а чији колокати испољавају метафоричко значење, као и потреба за допуном грађе у сврху анализе метонимијске концептуализације емоција самовредновања, чије језичке реализације не садрже лексеме које именују емоције. Затим се прецизира примењени поступак идентификације метафоричких израза, који надограђује стандардизоване поступке описане у литератури (MIP/Pragglejaz Group 2007, MIPVU/Steen, Dorst et al. 2010), као и поступак реконструисања подлежаћих појмовних пресликавања на различитим нивоима општости на основу значења речи које колоцирају са предметним именичким лексемама (нпр. *пробудити понос* > ПОНОС ЈЕ БИЋЕ; *понос му не допушта да оде* > ПОНОС ЈЕ НОСИЛАЦ ДРУШТВЕНЕ СИЛЕ, итд.), и објашњава се ток спроведене квалитативне и квантитативне анализе. Као и теоријски, и методолошки део ове дисертације чврсто је утемељен у релевантној литератури, критички промишљен и компетентно уобличен, тако да пружа веома корисну основу за будућа истраживања сродне тематике.

У наредних шест поглавља излажу се и тумаче резултати спроведеног вишедимензионалног истраживања, детаљно и систематично, уз аргументовану дискусију добијених квалитативних и квантитативних налаза, критички дијалог са повезаним налазима претходних истраживача и теоријско-методолошку контекстуализацију.

Централни део истраживања чине четврто и пето поглавље, у којима се износи целовит опис и објашњење метафоричке концептуализације емоција позитивног самовредновања (E *pride, dignity, self-esteem, self-respect, arrogance, ego, vanity*; С *понос, достојанство, самопоштовање, гордост, охолост, надменост, ароганција, сујета, его*), одн. емоција негативног самовредновања (E *shame, embarrassment, guilt*; С *стид, срам, срамота, кривица*), за енглески и српски језик напоре. Оба поглавља имају исту структуру, која омогућава свеобухватан увид у сложеност појмовно-језичке организације домена емоција позитивног и негативног самовредновања у посматраним језицима. Најпре се даје преглед речничких дефиниција стожерних лексема из домена ПОНОСА одн. СТИДА. Затим се излажу резултати корпусне анализе (квалитативне и квантитативне) према општој подели појмовних метафора на оне са изворним доменима ПРЕДМЕТА, БИЋА и МАТЕРИЈЕ, у оквиру којих су издвојене бројне нијансиране метафоре нижих нивоа општости (нпр. ПОНОС ЈЕ ВРЕДАН ПРЕДМЕТ, ПОНОС ЈЕ ВЛАДАР, ПОНОС ЈЕ СВЕЛОСТ; СТИД ЈЕ ТЕРЕТ, СТИД ЈЕ ПРОГОНИТЕЉ, СТИД ЈЕ ВРЕЛИНА, итд.). Онда се указује на додатне аспекте метафоричке концептуализације који су уочени на основу анализе предлошких синтагми у којима се јављају предметне лексеме (нпр. ПОНОС/СТИД ЈЕ ПРЕДМЕТ-ПРАТИЛАЦ итд.). Потом се, на основу уочених метафоричких пресликавања разрађују когнитивни модели у основи домена ПОНОСА (непосредна емоционална реакција и постојани емоционални став; самопоштовање; инсистирање на сопственој вредности; „прекомерни понос“: осећај супериорности у односу на друге) одн. СТИДА (унутрашње емоционално стање; губитак угледа и стање осрамоћености). Надаље се по истој структурној шеми додатно анализира метафоричка концептуализација истакнутих сродних појмова у домену емоција позитивног самовредновања (САМОПОШТОВАЊЕ; ПРЕКОМЕРНИ ПОНОС) одн. негативног самовредновања (КРИВИЦА), и на основу уочених метафоричких пресликавања разрађују се когнитивни модели који стоје у њиховој основи.

Анализа је извршена доследно и минуциозно, до најистанчанијих детаља, и обилато је поткрепљена примерима из анализираних грађа. Добијени резултати су с једне стране показали да и у енглеском и у српском језику категорија емоција самовредновања, као и категорија емоција уопште, има сложену унутрашњу структуру и расплнуте границе, те да се може описати и објаснити у складу са принципима прототипске организације, а с друге стране посведочили су да се у оба језика све емоције самовредновања концептуализују помоћу бројних и разноврсних метафора, одн. да су начини њиховог метафоричког опојмљавања и у енглеском и у српском далеко развијенији него што су то наговештавали налази претходних парцијалних истраживања на материјалу енглеског језика (у том смислу, упечатљив је већ и сам број овде утврђених појмовних метафора различитих нивоа општости које су продуктивне у структурирању емоција самовредновања у енглеском и српском језику: 89 за ПОНОС, 58 за САМОПОШТОВАЊЕ, 110 за ПРЕКОМЕРНИ ПОНОС, 80 за СТИД, 66 за КРИВИЦУ). Дискусија налаза је у свим сегментима анализе праћена суптилним синтетичким запажањима, која се могу илустровати следећим примером: „Анализа језичких манифестација довела нас је до увида у то да, чак и када је иста метафора (и то ниског реда општости) посведочена у оба језика, разлике могу постојати на нивоу мотивисаности, као и појединачних елемената који се пресликавају из изворног домена – нпр. путем метафоре ПОНОС ЈЕ ВАТРА у енглеском језику наглашавају се само почетак, крај и интензитет поноса, док се у српском језику путем ове метафоре може наглашавати и деструктивност (колективног) поноса уперена ка другима, као и улога спољног фактора у циљаном подстицању деструктивности изазване поносом“ (стр. 149).

У шестом поглављу сумарно се пореди метафоричка концептуализација емоција позитивног и емоција негативног самовредновања. Показује се да се посматрани „супротстављени“ емоционални појмови доминантно не концептуализују посредством међусобно супротстављених метафора, већ да највећим делом имају самосталну метафоричку структуру (што је налаз који се може применити и на друге супротстављене емоционалне и остале апстрактне појмове). Наиме, опречност изворних домена потврђена је у малом броју случајева и на високом нивоу општости (у том смислу, кључне су опозиције ГОРЕ-ДОЛЕ и ВЕЛИКО-МАЛО, јер структурирају аспект који чини неопходан услов за припадност категорији позитивног одн. негативног самовредновања; такође је уочљив контраст између ПОНОСА као ВРЕДНОГ ПРЕДМЕТА и СТИДА као НЕЖЕЉЕНОГ ПРЕДМЕТА, али се ове представе даље разрађују на јединствене начине), док су у највећем броју случајева уочљиве асиметрије и специфичне елаборације (нпр. изворни домен СВЕТЛОСТИ веома је продуктиван у метафоричкој структури ПОНОСА, али метафоре са изворним доменом ТАМЕ нису посведочене у структури СТИДА; изворни домен ВРЕЛИНЕ продуктиван је и у структури ПОНОСА и у структури СТИДА, али се користи и разрађује на различите начине, итд.).

Седмо поглавље посвећено је метонимијској концептуализацији емоција позитивног одн. негативног самовредновања. Појмовне метонимије уочене у корпусном материјалу већ су у четвртном и петом поглављу разматране у садејству са појмовним метафорама, а овде су изложени налази анализе додатне језичке грађе, одн. примера метонимијских израза који се односе на емоције самовредновања а не садрже лексеме које те емоције именују (нпр. *E hold one's head high, hang one's head; С испрцити се, пропасти у земљу*). Показује се да метонимијски преносници за емоције самовредновања обухватају не само физиолошке реакције, експресивне манифестације и карактеристично понашање, што су метонимијски аспекти емоционалних појмова који се најчешће наводе у литератури, него и друге аспекте посматраних емоционалних појмова, као што су процена личне вредности, жеља за нестајањем, страх од суочавања итд.

У осмом поглављу дат је обједињени преглед утврђених међујезичких и међукултурних сличности и разлика у концептуализацији емоција позитивног и негативног самовредновања у енглеском и српском језику. Показује се да енглески и српски језик испољавају висок степен сличности у глобалној метафоричкој и метонимијској концептуализацији емоција самовредновања, укључујући и квантитативне налазе о заступљености општих метафоричких пресликавања (нпр. у оба језика најзаступљенија општа метафора за структурирање ПОНОСА је ПОНОС ЈЕ ПРЕДМЕТ, а њене најзаступљеније конкретизације су ПОНОС ЈЕ ВРЕДАН ПРЕДМЕТ и ПОНОС ЈЕ ПРЕДМЕТ-ПРАТИЛАЦ, итд.). Међујезичке разлике најчешће се јављају на нивоу специфичних конкретизација и језичких реализација (нпр. метафора УНИШТАВАЊА ПОНОСА-ПРЕДМЕТА, посведочена у оба језика, само се у енглеском конкретизује као УЛУБЉИВАЊЕ ПРЕДМЕТА, док се метафора ПОНОС ЈЕ ЧОВЕК КОЛИ УСМЕРАВА СУБЈЕКТОВО ПОНАШАЊЕ, такође посведочена у оба језика, само у српском конкретизује као ВОДИЧ), а уочене су, мада ређе, и разлике у опсегу циљног домена (нпр. метафоре ПОНОС ЈЕ БОЖАНСТВО или СТИД ЈЕ ОШТАР ПРЕДМЕТ КОЛИ СУБЈЕКТА ПРОБАДА посведочене су само у енглеском, док су метафоре ПОНОС ЈЕ ПРЕДМЕТ КОЛИ ТРЕБА САКРИТИ или СТИД ЈЕ МАТЕРИЈА КОЈА ОБАВИЈА СУБЈЕКТА посведочене само у српском), као и разлике у учесталости јављања појединих пресликавања (нпр. метафора УЗРОК ПОНОСА ЈЕ ИЗВОР ПОНОСА-ТЕЧНОСТИ значајно је заступљенија у енглеском него у српском, док је у домену СТИДА метафора УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ УДАЉАВАЊЕ ПОСЛЕДИЦЕ ОД УЗРОКА значајно заступљенија у српском него у енглеском). Утврђене међујезичке разлике додатно су сагледане са становишта постојања падежног система у српском језику и са становишта разлика у узрочним значењима предлога у енглеском и српском, а потом и са становишта међукултурних варијација према критеријумима индивидуализма/колективизма. На том плану најупадљивије разлике тичу се метафоре ПОНОС ЈЕ ПРЕДМЕТ КОЛИ ТРЕБА САКРИТИ, која је посведочена само у српском корпусу, што упућује на закључак да у српској култури, за разлику од англофоне, постоји тежња да се понос не показује, те метафоричког уоквиривања тројства *понаса, достојанства и части* као ДРАГОЦЕНОСТИ, на колективном нивоу, које је изразито наглашено у српском корпусу, што упућује на њихов вредносни статус у српској култури, али и на манипулативне аспекте оваквог метафоричког уоквиривања у јавном дискурсу.

Девето поглавље осветљава специфичности метафоричке концептуализације емоција самовредновања у енглеском и српском језику у односу на концептуализацију основних емоција – СРЕЂЕ, ТУГЕ, СТРАХА и ЉУТЊЕ. Истиче се значај појмова ВЕЛИКО-МАЛО и ГОРЕ-ДОЛЕ, који су у суштинској вези са појмовима ВРЕДНОСТИ и ВАЖНОСТИ, за специфично метафоричко структурирање емоција позитивног и негативног самовредновања у односу на основне емоције, као и специфична искоришћеност различитих аспеката изворних домена у метафоричком структурирању емоција позитивног одн. негативног самовредновања (нпр. концептуализација СТИДА и КРИВИЦЕ путем изворних домена ДОЛЕ и ТЕРЕТ разликује се од концептуализације осталих непожељних и непријатних емоција утолико што је утемељена и на пресликавањима НЕМОРАЛНО ЈЕ ДОЛЕ, НЕВАЖНО ЈЕ МАЛО/ДОЛЕ, ОДГОВОРНОСТ ЈЕ ТЕРЕТ).

Излагање се заокружује десетим, закључним поглављем, где се даје сумарни преглед главних налаза (који су у аналитичком делу већ систематизовани и поткрепљени текстуалним и табеларним резимеима), изводе се општи дескриптивни, контрастивни, теоријски и методолошки закључци (везани, између осталог, за прототипску организацију категорије емоција самовредновања, развијеност метафоричке и метонимијске концептуализације емоција самовредновања и њену специфичност у односу на основне

емоције, међујезичке и међукултурне сличности и разлике, садејство метафоре и метонимије, метафоричко расуђивање о искуствима која се доживљавају као супротности, значај контекстуалног и конотативног значења за утврђивање елемената метафоричких пресликавања, повезивање метафора и когнитивних модела, итд.), и указује се на могуће правце даљих истраживања (укључујући, између осталог, испитивање концептуализације колективних облика и манифестација емоционалних доживљаја, дискурсно-специфичних манифестација концептуализације емоција, итд.).

VII – СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Објављени радови

Броћић, А. (2012). О концептуализацији појмова ПОНОС, ГОРДОСТ, ОХОЛОСТ И НАДМЕННОСТ у српском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XV/2*, 119–140.

Bročić, A. (2014). On the role of verticality and size in the conceptualization of self-reflective emotions. In: Z. Paunović, M. Daničić, B. Gledić & J. Matic (eds.), *ELLSEE Proceedings*, Belgrade: Faculty of Philology, 91–103.

Броћић, А. (2016). Асоцијативни метод у испитивању концептуализације *поноса*. *Српски језик XXI/1*, 415–435.

Радови у штампани

Bogetić, K., Bročić A., Rasulić K. (in press): MIPVU goes Serbian: Some reflections on the method from a South Slavic language perspective. In: *MIPVU in Multiple Languages*, eds. Nacey, S., L. Dorst, T. Krennmayr & G. Reijnerse, Amsterdam: John Benjamins.

Bročić, A. (u štampi): The conceptualization of PRIDE and SHAME in English and Serbian via the temperature domain. U: *Primenjena lingvistika u čast Vesni Berić-Đukić – raznovrsni aspekti proučavanja govorne i pisane reči*, zbornik radova, ur. Zorka Kašić, Novi Sad/Beograd: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

VIII – ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати и закључци представљени у докторској дисертацији Андријане Броћић под насловом „Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“ плод су темељног и минуциозно спроведеног истраживања и пружају вишеструко вредан и подстицајан научни допринос, који обухвата следеће:

- 1) синтетички преглед когнитивнолингвистичког приступа проучавању емоција и интегрисање налаза лингвистичких, психолошких и културолошких проучавања емоција;
- 2) синтетички преглед налаза претходних истраживања из различитих области о концептуализацији емоција самовредновања;
- 3) разрада корпусне методологије у проучавању метафоричке и метонимијске концептуализације;

- 4) свеобухватан и детаљан опис и објашњење прототипске организације категорије емоција самовредновања у енглеском одн. српском језику;
- 5) свеобухватан и детаљан опис и објашњење метафоричке и метонимијске концептуализације емоција позитивног и негативног самовредновања у енглеском одн. српском језику;
- 6) детаљна разрада когнитивних модела емоција позитивног и негативног самовредновања у енглеском одн. српском језику;
- 7) детаљан опис и тумачење сличности и разлика у концептуализацији емоција самовредновања у енглеском и српском језику на појмовном, језичком и културолошком плану;
- 8) детаљан опис и тумачење сличности и разлика између метафоричке концептуализације емоција самовредновања у енглеском и српском језику и метафоричке концептуализације основних емоција (среће, туге, страха, љутње);
- 9) значајно допуњавање и продубљивање когнитивнолингвистичког приступа проучавању емоција на дескриптивном, контрастивном, теоријском и методолошком плану;
- 10) применљивост резултата како у когнитивној и контрастивној лингвистици тако и у интердисциплинарним проучавањима емоција.

IX – ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација Андријане Броћић у целости и у појединостима представља узорно когнитивнолингвистичко истраживање високог домета. Свестрано обрађујући комплексну тему на обимном корпусном материјалу енглеског и српског језика, ауторка је посведочила темељно познавање и критичко преиспитивање релевантне литературе, методолошку ригорозност, истанчан смисао за анализу и синтезу, изразит научни ентузијазам за испитивану проблематику, те оригиналност и зрелост у приступу. Резултати истраживања су у свим сегментима рада приказани систематично и јасно, укључујући 36 табеларних прегледа у којима су сумирани најважнији квалитативни и квантитативни налази. Тумачења налаза ваљано су аргументована, кохерентно изложена и доследно размотрена у односу на тематски и теоријско-методолошки повезане увиде других истраживача. Резултати истраживања од несумњивог су значаја за будућа когнитивнолингвистичка проучавања енглеског и српског језика, а могу наћи примену и у другим научним дисциплинама које се баве проблематиком емоционалног искуства.

Комисија је сагласна да докторска дисертација Андријане Броћић под насловом „Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“ завређује високу оцену како у погледу распона, дубине и домета истраживања, тако и у погледу начина приказа и тумачења добијених резултата.

X – ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати докторску дисертацију Андријане Броћић под насловом „Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику“ и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред комисијом у истом саставу.

Београд, 01.06.2018.

Потписи чланова Комисије:

1. _____
др Катарина Расулић, ванредни професор
Филолошки факултет, Београд

2. _____
др Душка Кликовац, редовни професор
Филолошки факултет, Београд

3. _____
др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац